

Determination of Word Knowledge and Comprehension Levels in Normal Developing and Learning Disorder Children

S.Sunay Yıldırım Dođru¹, Erhan Alabay², Gökhan Kayılı³

ABSTRACT. The objective of this study is to determine the knowledge of the vocabulary and comprehension levels in normal developing children and the ones with learning disorder. 50 children participated in the study which 28 are girls and 22 are boys. Also, 30 of them are normal developed and 20 having learning disorder. To evaluate the knowledge of the words and levels of comprehension of the language, Peabody Picture Vocabulary Test and Basic Mental Abilities (BMAs) Test 7-11 are used. As a result of the study, a significant difference was found in favor of boys according to the points taken in Peabody Picture Vocabulary Test in normal developed children. According to Basic Mental Abilities (BMAs) Test 7-11, there was no significant difference between genders. Besides, there was significant difference ($p<0.05$) in Peabody receptive language point mean values between normal developed children and children with learning disorder.

Keywords: Learning Disorder, Determination of Vocabulary Knowledge, Comprehension Levels, Receptive Language

SUMMARY

Purpose and significance: Language is an important tool providing perception, correlation and expression. As correlation and generalization of ideas occurs in the brain for individual, it is communicable that there is an important relation between linguistic and cognitive development. Language and speaking are learnable behaviors. Individuals with learning disorder learn to speak the language as the normal people with the same steps and develop it. But the speed is slower. Therefore, delay in linguistic and speaking development and hesitations at the first steps are frequently encountered. On the other hand, any kind of language and speaking disorders are more common in children with learning disorder. Cognitive and skill tests are generally utilized in the diagnosis of language problems in these children. Students with language deficiency can encounter difficulties in many areas of language. Although some researches show students with learning disorder differs from normal students in expression and learning of the language, they seem to have difficulty in expressing themselves with the spoken language other than understanding it. The aim of this study is to determine the vocabulary and levels of understanding the language in sub-sociocultural and normal developing children between seven and eleven years old.

Methods: A descriptive scanning method has been used.

Study Group: 50 children participated in the study which 28 are girls and 22 are boys in Selçuklu, Meram and Karatay counties in Konya province. The study group is constituted of 20 children having learning disorder which 9 of them are boys and 11 are girls and 30 normal developed children which 13 of them are boys and 17 are girls.

Data Collection Tools: Peabody Picture Vocabulary Test and Basic Mental Abilities (BMAs) Test 7-11 are used.

Results: As a result of the study, a significant difference was found in favor of boys according to the points taken in Peabody Picture Vocabulary Test in normal developed children. According to Basic Mental Abilities (BMAs) Test 7-11, there was no significant difference between genders. Besides, there was significant difference ($p<0.05$) in Peabody receptive language point mean values between normal developed children and children with learning disorder.

Discussion and Conclusions: The personality and emotional world of the children matures with the language that he/she learns. Therefore, teaching of native language is important. It is aimed to determine the knowledge of the vocabulary and comprehension levels in normal developing children and the ones with learning disorder. The study was done according to the descriptive scanning method and as a result, it is concluded that children need support while learning the language. Consequently, it is recommended to take parts in programs about language education to the people who are going to work in this area.

¹ Assoc. Prof. Dr. S. Sunay YILDIRIM DOĞRU, Selcuk University, yldrmdogru@gmail.com

² Res. Assist. Erhan ALABAY, Selcuk University, alabayerhan@hotmail.com

³ Res. Assist. Gökhan KAYILI, Selcuk University, gokhankayili@selcuk.edu.tr

Normal Gelişim Gösteren ve Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Sözcük Dağarcığı İle Dili Anlama Düzeylerinin Belirlenmesi

S. Sunay Yıldırım Doğru¹, Erhan Alabay², Gökhan Kayılı³

ÖZ. Bu çalışmanın amacı, normal gelişim gösteren ve öğrenme güçlüğü olan çocukların sözcük dağarcığı ile dili anlama düzeylerini belirlemektir. Çalışmaya alt sosyo-kültürel düzeyden normal gelişim gösteren ve öğrenme güçlüğü olan, 28 kız 22 erkek olmak üzere toplam 50 çocuk katılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların 30'u normal gelişim gösteren 20'si ise öğrenme güçlüğü olan çocuklardır. Çalışmada çocukların sözcük dağarcığı ve dili anlama düzeylerini belirlemek amacıyla Peabody Resim Kelime Testi ve Temel Kabiliyetler Testi 7-11 (TKT) kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda; normal gelişim gösteren çocukların Peabody Resim Kelime Testinden aldıkları puanlar arasında erkek çocuklar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Temel Kabiliyetler Testi 7-11'e göre ise; cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ayrıca normal gelişim gösteren çocuklar ile öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody alıcı dil puan ortalamaları arasında $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde farklılık bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme Güçlüğü, Sözcük Dağarcığı, Dili Anlama, Alıcı Dil

GİRİŞ

Eğitimin genel işlevi, bireyin topluma uyumunu sağlarken, onda var olan yeteneklerin en son sınıra kadar gelişmesine yardım etmek ve bireyin olumlu yönde davranış geliştirmesini sağlamaktır. Bireydeki bu yeteneklerin olumlu yönde davranışa dönüştürülmesi süreci, bireysel farklılıkların göz önüne alınmasını gerektirir. Bu doğrultuda dil yetenekleri, olumlu yönde davranış geliştirmede önemli bir unsurdur. Dil, algılama, ilişkilendirme ve ifade etmeyi sağlayan önemli bir araçtır. Dil, bir anda akla gelemeyecek kadar çok yönlü, farklı farklı nitelikleri olan, bugün bile tam olarak çözülememiş bir varlıktır. Birey için fikirleri ilişkilendirme ve genellendirme beyinde olmasından dolayı dil ile zihinsel gelişim arasında önemli bir ilişki olduğu söylenir. Buna göre; alıcı dil, dinleme ve okuma yeteneklerini, ifade edici dil ise konuşma ve yazma yeteneklerini içermektedir. Dolayısıyla insanlar yazılı ve sözlü olan bir dili konuşmaktadır (Karaaslan, 2004).

Dil ve konuşma öğrenilen bir davranıştır. Öğrenme güçlüğü olan bireyler dili ve konuşmayı normal gelişim gösteren bireylerin geçtiği aynı basamaklardan geçerek öğrenip geliştirirler. Ancak bu basamaklardan geçiş hızları normal gelişim gösteren bireylere nazaran daha yavaştır. Bu nedenle öğrenme güçlüğü olan bireylerin dil ve konuşma gelişimlerinde gecikmeler ortaya çıkar. Özellikle dil ve konuşma gelişimlerinin ilk basamaklarda takılma durumlarına sıklıkla rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra öğrenme problemi olan çocuklarda her türlü dil ve konuşma bozuklukları daha sık görülmektedir (Özsoy, Özyürek ve Özyipek, 1998). Fakat ailelerin ve öğretmenlerin dil ve konuşma bozuklukları hakkında çok fazla bilgiye sahip olmamaları tanı koyma işlemini geciktirmekte veya tanıyı hiç fark edememelerine neden olmaktadır. Bu çocukların dille ilgili problemlerinin teşhisinde erken yaşlarda zekâ ve kabiliyet testlerinden yararlanılmalıdır. Yapılan çalışmalarda zekâ ile ilgili problemi olan çocuklarda, dil ve konuşma sorunlarının daha yaygın görüldüğü ve bu çocukların teşhislerinde ise, Temel Kabiliyetler Testi ve Peabody Resim Kelime Testinin kullanılmasının uygun olduğu belirtilmektedir (Çağlar 1968).

Dil yetersizliği olan çocuklar, dilin birçok alanında zorluklarla karşılaşabilirler. Her ne kadar, öğrenme yetersizliği olan öğrencilerin ifade etme ve dili alma yeteneklerinde diğer normal öğrencilerden farklılaştığını gösterse de, onların konuşma dilini anlamalarından çok, kendilerini konuşma diliyle ifade etmelerinde daha fazla zorluk çektiği görülür (Ege, 1994). Semel ve Wiig (1975), öğrenme yetersizliği olan öğrencilerin, normal akranlarına göre dilbilgisi açısından yanlış cümleler üretme ihtimallerinin daha fazla olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, büyüdüklerinde cümleleri uzun ve karışık olsa da, öğrenme yetersizliği olan çocukların ve yetişkinlerin de akranlarına göre daha da basit cümleler kullandıkları görülmektedir (Hallahan, Kauffman ve Wills, 1989; Korkmazlar, 1993). Dilin öğrenilme aşamasında, dille ilgili kuralların tümünün öğrenilmesi gerekir. Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren bu öğrenme

¹ Yrd. Doç. Dr. S. Sunay YILDIRIM DOĞRU, Selçuk Üniversitesi, yldrmdogru@gmail.com

² Arş. Gör. Erhan ALABAY, Selçuk Üniversitesi, alabayeh@hotmai.com

³ Arş. Gör. Gökhan KAYILI, Selçuk Üniversitesi, gokhankayili@selcuk.edu.tr

süreci başlamış demektir. Fakat bazı çocuklar, bazen işitme özürlü, çeşitli hastalıkların beyinde sebep olduğu zararlar, kazalar vb. gibi tıbben belirlenebilir nedenlerle dil öğelerini öğrenemezler. Bazen de çevresel yoksunluk (yani uygun öğrenme ortamları bulamama) ve belirlenemeyen birtakım nedenlerle dil öğelerinin birini veya birkaçını öğrenemez veya öğrenmede zorluk çekerler (Ege, 1994). Dil öğreniminde çeşitli etmenler vardır. Bunlar genel olarak çocuğun gelişimi, öğrenme özellikleri ve çevredir. Çocuğun öğrenmesinde ilk yakın çevresi olan ailenin katkısı da çok önemlidir. Bu konuda yapılan çalışmalar çocuğun öğrenmesinde ailenin katkısının önemi vurgulanmaktadır. Dil gelişimini etkileyen önemli faktörler ise sosyal ve ekonomik yaşam düzeyi; çocuğun karşısında anne ve/veya baba gibi modellerin bulunması; çevresindeki diğer kişiler; oyun ve oyuncaklar; genetik; fizyoloji; algısal, bilişsel ve nörolojik gelişim; fiziksel ve ruhsal durum; cinsiyet ve aile yapısıdır (Kantemir, 1978; Karacan, 2000). Erken dil gelişiminin değerlendirilmesi için ailelerle yapılan çalışmalar sonucu aile raporunun birçok avantajı olduğu öne sürülmektedir. Bunları şu üç aşamada toplamak mümkündür;

- 1- Ekonomik ve zaman tasarrufu açısından etkili bir yöntem,
- 2- Ailelerin kendi çocuğunun dil yetenekleriyle ilgili geniş bilgiye sahip olmada avantaj taşıdığı,
- 3-Çocuğun performansının yorgunluk veya araştırmacıya karşı yabancıklık gibi faktörlerden etkilenmediğidir (Fenson, Dale, Reznick, Thai, Bates, Hartung, Pethick ve Reilly.,1993).

Tüm bu konular dikkate alındığında öğrenme güçlüğü olan çocukların dil, konuşma, sözcük dağarcığı ve dili anlama düzeylerinin belirlenmesinin bağımsız yaşam için gerekli bir konu olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, yedi-onbir yaşlarındaki alt sosyo – kültürel düzeydeki normal gelişim gösteren ve öğrenme güçlüğü olan çocukların sözcük dağarcığını ve dili anlama düzeylerini belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Normal gelişim gösteren çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanları ile çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Normal gelişim gösteren çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanları ile çocuğun anne-baba öğrenim durumu, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanları ile çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanları ile çocuğun anne-baba öğrenim durumu, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Normal gelişim gösteren çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Normal gelişim gösteren çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile çocuğun anne-baba öğrenim durumu, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Öğrenme güçlüğü olan çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Öğrenme güçlüğü olan çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile çocuğun anne-baba öğrenim durumu, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. Normal gelişim gösteren çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanları ile öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
10. Normal gelişim gösteren çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile öğrenme güçlüğü olan çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Normal gelişim gösteren ve öğrenme güçlüğü olan çocukların sözcük dağarcığı ile dili anlama düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, var olan durumu/durumları var olduğu gibi ortaya koymak ve iki durum arasındaki ilişkinin düzeyi hakkında bilgi vermek amaçlandığından ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2005).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Konya ili Selçuklu, Meram ve Karatay ilçelerinde ikamet eden 28 kız, 22 erkek olmak üzere toplam 50 çocuk oluşturmaktadır. Çalışma grubuna alınan öğrenme güçlüğü çocukların 9'u erkek ve 11'i kız olmak üzere toplam 20 çocuk, çalışma grubuna alınan normal gelişim gösteren çocukların ise 13'ü erkek ve 17'si kız olmak üzere toplam 30 çocuk oluşturmaktadır. Öğrenme güçlüğü olan çocuklar kaynaştırma eğitiminin yanında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinden de gelişimsel problemlerine yönelik yardım almaktadırlar. Çalışma Grubuna alınan çocukların tümü Konya'nın Selçuklu, Meram ve Karatay ilçelerinde yaşayan ve geçimlerini geçici işçi olarak çalışarak sağlayan ailelerin çocuklarından oluşmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların %10'u okul öncesi eğitim almıştır.

Öğrenme güçlüğü tanılması çok zor olan bir engel grubudur. Bu nedenle okullarda ya öğretmen görüşüne göre değerlendirilirler ya da raporsuz olarak(tanılanmadan) eğitim alırlar. Çok az çocuk ise öğrenme güçlüğü konusunda tanılanıp kaynaştırma eğitimine alınır. Bu çalışmaya katılan çocuklar sadece öğrenme güçlüğü raporu olan çocuklardan oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Çalışma Grubuna alınan deneklere T.K.T. (Temel Kabiliyet Testi) 7–11 yaş ve Peabody Resim Kelime Testi uygulanmıştır.

T.K.T.(Temel Kabiliyetler Testi)7- 11 yaş:

Temel Kabiliyetler Testi 5–7 bir grup testi olup, 5–7, 7–11 ve 11–17 yaş gruplarına uygulanmak üzere üç ayrı form olarak T. G. Thurstone ve L. L. Thurstone tarafından geliştirilmiştir. Bu testin, 5–7 formu ülkemizde rehberlik ve araştırma merkezleri (RAM) tarafından ön seçim amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu test 2001 yılında Türkiye`de uyarlanarak kullanılmaya başlanılan TKT 7-11`in, öngörüldüğü gibi, yedi alt testi ile dil, şekil-uzay, akıl yürütme, ayırt etme ve sayısal yetenekleri ölçen beş boyuttan oluşup oluşmadığını belirlemeye çalışılmıştır. Birinci analizde anlamlı yapıya ulaşılamamıştır. Yapıyı bozan maddeler analizden çıkarılarak dört defa tekrarlanan faktör analizi ile toplam varyansın % 76.95`ini açıklayan dört anlamlı faktöre ulaşılmıştır. Bu anlamlı dört faktöre ilişkin yapıyı ölçen alt testler ve seçilmiş madde sayıları; (a) dil yeteneği; kelimeler alt testi 30 madde. Resimler alt testi 15 madde ve kelime gruplaması alt testi 21 madde, (b) şekil-uzay yeteneği; yer kavramı alt testi 10 madde, (c) ayırt etme yeteneği; ayırt etme alt testi 15 madde ve (d) sayısal yetenek; hesap alt testi 31 madde olmak üzere toplam test 122 madde olarak belirlenmiştir. Belirtilen alt test puanlarına dayalı olarak dört özel yetenek puanının elde edilebileceği sonucuna varılmıştır. Çocuğun yeteneklerini ölçmek ve eğitsel ve mesleki rehberlik yapmak amacıyla uygulanan yetenek testidir. Dil, şekil-uzay, akıl yürütme, ayırt etme ve hesaplama olmak üzere beş özel yetenek ile genel yeteneği ölçen yedi alt testten oluşan bir grup testidir. Alt testlerin uygulamasına ilişkin süre sınırı vardır. Yedi-onbir yaş grubuna yönelik bir testtir. Bir oturumda 10 kişiye uygulanır. Bir uygulayıcı ve bir yardımcı uygulayıcı ile uygulanır. Uygulayıcı tarafından her alt testteki sorular yönergeye uygun şekilde gruba yöneltilir ve gruptan bu soruları yanıtlaması istenir (Atılğan, 2005). Bu çalışmada temel kabiliyet testi çocuk gelişimi ve eğitimi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanlarında ve test kullanma yetkisi olan iki uzman tarafından uygulanmıştır.

Peabody Resim Kelime Testi:

Peabody Resim Kelime Testi, Dunn (1959) tarafından çocuğun dil gelişimini ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir testtir. 1970'lerden bu yana en çok kullanılan resim kelime testidir. Test, her kartta sekiz resmin bulunduğu 50 karttan oluşmaktadır. Maddelere verilecek cevaplarda süre sınırı yoktur. 2,5–18 yaş arasındaki bireylere uygulanabilen bir gelişim testidir. Testin III. basımının güvenilirlik çalışması Dunn & Dunn (1997) tarafından yapılmıştır ve cronbach alpha kat sayısı .91 ile .93 arasında değişiklik göstermiştir. Peabody resim kelime testi bireysel bir test olup bir oturumda bir kişiye uygulanır. Bireyden kartın her iki yüzündeki dört resimden istenen resmi göstermesi istenir.

Ayrıca çocukların sosyo-demografik bilgilerini elde etmek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiş 10 soruluk bilgi toplama envanteri kullanılmıştır. Envanter çocukların ebeveynlerine ve öğretmenlerine uygulanmıştır.

Araştırmanın uygulama aşaması; Peabody Resim Kelime Testi yaklaşık 10 dk. Temel Kabiliyetler Testi ise 15dk. olmak üzere toplam 25dk. sürmüştür. Her bir öğrenme güçlüğü olan çocuk uygulamaya tek tek alınmıştır. Diğer çocuklar ise 5'er kişilik gruplar halinde alınmışlardır.

Verilerin Analizi

Normal gelişim gösteren çocukların sözcük dağarcığı ile dili anlama düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada, cinsiyet değişkeni ile çocukların Peabody Resim Kelime Testi ve Temel Kabiliyetler Testi sonuçlarının karşılaştırılmasında t-testi uygulanmıştır. Anne ve baba öğrenim durumu, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenlerine göre çocukların Peabody Kelime Testi ve Temel Kabiliyetler Testi sonuçlarının karşılaştırılmasında ise Anova uygulanmıştır.

Öğrenme güçlüğü olan çocukların sözcük dağarcığı ile dili anlama düzeylerinin belirlenmesinde ise cinsiyet değişkeni ile çocukların Peabody Resim Kelime Testi ve Temel Kabiliyetler Testi sonuçlarının karşılaştırılmasında ($n < 30$) Mann-Whitney U Testi, anne-baba öğrenim durumu, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenlerine göre çocukların Peabody Kelime Testi ve Temel Kabiliyetler Testi sonuçlarının karşılaştırılmasında ise Kruskal-Wallis Testi ($n < 30$) uygulanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde testlerden elde edilen veriler analiz edilerek alt problemler doğrultusunda genel bulgulara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Normal gelişim gösteren çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanları ile çocuğun cinsiyetinin arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını görebilmek için t-testi uygulanmıştır. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Çalışma Grubuna Alınan Normal Gelişim Gösteren Çocukların Cinsiyetlerine Göre Peabody Resim Kelime Testine İlişkin t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	S	sd	t
Erkek	13	63.30	13.091	28	2.70*
Kız	17	52.35	9.137		

* $p < .05$

Tablo 1 incelendiğinde, normal gelişim gösteren çocukların Peabody Resim-Kelime Testi ile cinsiyet değişkeni arasında erkekler lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur. Erkek çocukların aritmetik ortalama puanları 63,30 ve kız çocukların puanı ise 52,35 olarak bulunmuştur. Normal gelişim gösteren çocuklara uygulanan t-testi sonucunda, hesaplanan t-testi değeri ise 2,70 olarak saptanmıştır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Normal gelişim gösteren çocuğun Peabody Resim Kelime Testi puanları ile anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenlerin karşılaştırılmasında Anova kullanılmıştır. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Çalışma Grubuna Alınan Normal Gelişim Gösteren Çocukların Anne-Baba Öğrenim Durumuna, Kardeş Sayısına ve Doğum Sırasına Göre Peabody Resim Kelime Tarama Testine İlişkin Varyans Analizi

Normal Gelişim Gösteren Çocuk	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	Anlamlı Fark
Anne Öğrenim Durumu	Gruplar Arası	128.365	2	64.182	0.418	-
	Grup İçi	4148.335	27	153.642		
	Toplam	4276.700	29			
Baba Öğrenim Durumu	Gruplar Arası	72.311	2	36.156	0.232	-
	Grup İçi	4204.389	27	155.718		
	Toplam	4276.700	29			
Çocuk Sayısı	Gruplar Arası	1011.593	5	202.319	1.487	-
	Grup İçi	3265.107	24	136.046		
	Toplam	4276.700	29			
Doğum Sırası	Gruplar Arası	914.565	2	457.283	3.672*	İlk - Ortanca
	Grup İçi	3362.135	27	124.524		
	Toplam	4276.700	29			

* $p < .05$

Tablo 2 de ise normal gelişim gösteren çocukların anne babalarının öğrenim durumu, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenlerine göre Peabody Resim Kelime Testine ilişkin varyans analizi yer almaktadır. Buna göre normal gelişim gösteren çocuğun Peabody Resim Kelime Testi puanları ile anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Normal gelişim gösteren çocuğun Peabody Resim Kelime Testi puanları ile doğum sırası değişkeni arasında ise ortanca doğan çocuk lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur.

Anne öğrenim durumu ilkökullü olan çocukların puan ortalaması 55,52, ortaokul olan çocukların puan ortalaması 58,30 ve lise olan çocukların puan ortalamasının ise 62,00 olduğu bulunmuştur. Baba öğrenim durumuna göre çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanlarının incelenmesinde, baba öğrenim durumu ilkökullü olan çocukların ortalaması 55,66, ortaokul olan çocukların 57,50 ve lise olan çocukların ise 59,22 olduğu bulunmuştur. Tek kardeşi olan çocukların Peabody Resim Kelime Testi puan ortalaması 45,00; iki kardeşi olan çocukların 53,66; üç kardeşi olan çocukların 56,25; dört kardeşi olan çocukların 55,14; beş kardeşi olan çocukların 67,25 ve altı kardeşi olan çocukların ise 65,33 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2’de verilen doğum sırası değişkenine göre Peabody Resim Kelime Testi puan ortalaması ile ilgili sonuçları incelendiğinde anlamlı farklılaşmanın sadece ilk doğan çocuk ile ortanca doğan çocuk arasında gerçekleştiği görülmektedir. İlk doğan çocuğun Peabody Resim Kelime Testi puan ortalamasının 49,25; ortanca olarak doğan çocukların ortalamasının 63,23 ve son olarak doğan çocuğun ortalamasının ise 53,38 olarak bulunmuştur. Bu sonuç farklılaşmanın ilk doğan çocuk lehine olduğunu göstermektedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody Resim Kelime Testinden aldıkları puanlarla çocukların cinsiyetleri arasındaki ilişkiyi incelemek için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3: Çalışma Grubuna Alınan Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Cinsiyetlerine Göre Peabody Resim Kelime Testine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U
Erkek	9	9.83	88.50	43.50
Kız	11	11.05	121.50	

Tablo 3'te görüldüğü gibi Mann-Whitney-U testi sonucuna göre öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanları ile öğrenme güçlüğü olan çocukların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanları ile anne öğrenim durumları, baba öğrenim durumları, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenleri arasında bir farklılaşmanın olup olmadığını analiz etmek için Kruskal-Wallis Testi uygulanmıştır. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Çalışma Grubuna Alınan Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Anne-Baba Öğrenim Durumuna, Kardeş Sayısına ve Doğum Sırasına Göre Peabody Resim Kelime Testine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Öğrenme güçlüğü olan çocuk		n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	Anlamlı Fark
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul	11	9.68	2	0.931	-
	Ortaokul	7	12.21			
	Lise	2	9.00			
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul	8	11.50	2	0.672	-
	Ortaokul	6	10.75			
	Lise	6	8.92			
Kardeş Sayısı	1	1	18.50	5	3.12	-
	2	6	10.08			
	3	6	10.08			
	4	3	12.67			
	5	3	8.83			
	6	1	6.00			
Doğum Sırası	İlk	6	6.92	2	6.66*	İlk - Son
	Orta	4	7.38			
	Son	10	13.90			

* $p < .05$

Öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanları ile anne öğrenim durumları, baba öğrenim durumları, kardeş sayısı değişkenleri arasında yapılan istatistiksel veri analizi sonucunda anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Öğrenme güçlüğü olan çocuğun Peabody Resim Kelime Testi puanları ile doğum sırası değişkeni arasında ise son doğan çocuk lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Normal gelişim gösteren çocukların Temel Kabiliyet Testi puanları ile cinsiyet değişkenleri arasında bir farklılaşmanın olup olmadığını bulabilmek için t-testi uygulanmıştır. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5: Çalışma Grubuna Alınan Normal Gelişim Gösteren Çocukların Cinsiyetlerine Göre Temel Kabiliyet Testine İlişkin t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	S	sd	t
Erkek	13	44.92	3.499	28	2.22
Kız	17	42.29	2.974		

Tablo 5’te görüldüğü gibi, normal gelişim gösteren çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aritmetik ortalamalar; erkek çocukların 44,92 ve kız çocukların için ise 42,29 olarak bulunmuştur. Normal gelişim gösteren çocuklara uygulanan t-testi sonucunda da, hesaplanan t testi değeri ise 2,22 olarak saptanmıştır.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Normal gelişim gösteren çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile çocuğun anne-baba öğrenim durumu, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenleri arasında bir farklılık olup olmadığını analiz etmek için Anova uygulanmıştır. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6: Çalışma Grubuna Alınan Normal Gelişim Gösteren Çocukların Anne-Baba Öğrenim Durumuna, Kardeş Sayısına ve Doğum Sırasına Göre Temel Kabiliyetler Testine İlişkin Varyans Analizi

Normal Gelişim Gösteren Çocuk	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	Anlamlı Fark
Anne Öğrenim Durumu	Gruplar Arası	30.849	2	15.425	1.350	-
	Grup İçi	308.518	27	11.427		
	Toplam	339.367	29			
Baba Öğrenim Durumu	Gruplar Arası	6.211	2	3.106	0.252	-
	Grup İçi	333.156	27	12.339		
	Toplam	339.367	29			
Çocuk Sayısı	Gruplar Arası	70.777	5	14.155	1.265	-
	Grup İçi	268.589	24	11.191		
	Toplam	339.367	29			
Doğum Sırası	Gruplar Arası	81.540	2	40.770	4.269*	Ortanca - Son
	Grup İçi	257.827	27	9.549		
	Toplam	339.367	29			

* $p < .05$

Normal gelişim gösteren çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile çocuğun anne-baba öğrenim durumu, kardeş sayısı değişkenleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Normal gelişim gösteren çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile doğum sırası arasında ise son doğan çocuk lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anne öğrenim durumu ilkökul olan çocukların puan ortalaması 43,58; ortaokul olan çocukların puan ortalaması 42,40 ve lise olan çocukların puan ortalamasının ise 46,00 olduğu bulunmuştur. Baba öğrenim durumuna göre çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanlarının incelenmesinde, baba öğrenim durumu ilkökul olan çocukların ortalaması 43,26, ortaokul olan çocukların 44,33 ve lise olan çocukların ise 43,11 olduğu bulunmuştur.

Tek kardeşi olan çocukların Temel Kabiliyetler Testi puan ortalaması 41,50; iki kardeşi olan çocukların 42,83; üç kardeşi olan çocukların 44,62; dört kardeşi olan çocukların 41,42; beş kardeşi olan

çocukların 45,50 ve altı kardeşi olan çocukların ise 44,66 ortalama puana sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6 da verilen doğum sırası değişkenine göre Temel Kabiliyetler Testi puan ortalaması ile ilgili sonuçlar incelendiğinde anlamlı farklılaşmanın sadece ortanca doğan çocuk ile son doğan çocuk arasında gerçekleştiği görülmektedir. İlk doğan çocuğun Temel Kabiliyetler Testi puan ortalamasının 43,25; ortanca olarak doğan çocukların ortalamasının 41,69 ve son olarak doğan çocuğun ortalamasının ise 45,23 olarak bulunmuştur. Bu sonuç farklılaşmanın son doğan çocuk lehine olduğunu göstermektedir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrenme güçlüğü olan çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile çocuğun cinsiyetine göre bir farklılık olup olmadığını analiz etmek için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7: Çalışma Grubuna Alınan Öğrenme güçlüğü olan Çocukların Cinsiyetlerine Göre Temel Kabiliyetler Testine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U
Erkek	9	9.78	88.00	43.00
Kız	11	11.09	122.00	

Yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre öğrenme güçlüğü olan çocukların TKT puanları ile çocukların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrenme güçlüğü olan çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile çocuğun anne-baba öğrenim durumu, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenleri arasında bir farklılaşmanın olup olmadığını analiz etmek için Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8: Çalışma Grubuna Alınan Öğrenme güçlüğü olan Çocukların Anne-Baba Öğrenim Durumuna, Kardeş Sayısına ve Doğum Sırasına Göre Temel Kabiliyetler Testine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Öğrenme güçlüğü olan Çocuk		n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	Anlamlı Fark
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	11	10.64	2	0.077	-
	Ortaokul	7	10.07			
	Lise	2	11.25			
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	8	12.00	2	0.892	-
	Ortaokul	6	9.33			
	Lise	6	9.67			
Kardeş Sayısı	1	1	10.00	5	8.441	-
	2	6	5.17			
	3	6	14.67			
	4	3	11.83			
	5	3	10.83			
	6	1	13.00			
Doğum Sırası	İlk	6	6.00	2	6.15*	İlk - Ortanca
	Orta	4	15.00			
	Son	10	11.40			

* $p < .05$

Öğrenme güçlüğü olan çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile çocuğun anne-baba öğrenim durumu, kardeş sayısı değişkenleri arasında analiz sonucunda anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Fakat öğrenme güçlüğü olan çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortanca doğan çocukla ilk çocuğun arasında anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. Bu farklılaşma ortanca doğan çocuk lehinedir.

Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Normal gelişim gösteren çocuklar ile öğrenme güçlüğü olan çocuklarının Peabody Resim Kelime Testinden aldıkları puanlarının karşılaştırılmasında t-testi uygulanmıştır. T-testi sonuçları Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9: Çalışma Grubuna Alınan Normal Gelişim Gösteren Çocukları ile Öğrenme güçlüğü olan Çocukların Peabody Resim Kelime Testine İlişkin t-Testi Sonuçları

Grup	n	\bar{X}	S	sd	t
Normal Gelişim Gösteren Çocuk	30	57.10	12.143	48	2.356*
Öğrenme güçlüğü olan Çocuk	20	48.50	13.196		

* $p < .05$

Analiz sonucunda; iki grubun arasında anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. Bu fark normal gelişim gösteren çocukların lehinedir. Normal gelişim gösteren çocukların Peabody Resim Kelime Testinden almış olduğu puan ortalamasının 57,10, öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody Resim Kelime Testinden almış olduğu puan ortalamasının ise 48,50 olduğu bulunmuştur.

Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Normal gelişim gösteren çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları ile öğrenme güçlüğü olan çocukların Temel Kabiliyetler Testi puanları arasında farklılaşmanın olup olmadığını ölçmek için t-testinden faydalanılmıştır. T-testi sonuçları Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 10: Çalışma Grubuna Alınan Normal Gelişim Gösteren Çocukları ile Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Temel Kabiliyetler Testine İlişkin t-Testi Sonuçları

Grup	n	\bar{X}	S	sd	t
Normal Gelişim Gösteren Çocuk	30	43.43	3.420	48	9.280***
Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuk	20	33.75	3.891		

*** $p < .001$

Normal gelişim gösteren çocuklar ile öğrenme güçlüğü olan çocuklarının Temel Kabiliyetler Testinden aldıkları puanların karşılaştırılmasında t-testi sonucuna göre normal gelişim gösteren çocukların lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu bulunmuştur. Aritmetik ortalamalara bakıldığında, normal gelişim gösteren çocukların temel kabiliyetler testinden aldıkları puanların aritmetik ortalamasının 43,43, öğrenme güçlüğü olan çocukların temel kabiliyetler testinden aldıkları puanların aritmetik ortalamasının ise 33,75 olduğu bulunmuştur.

TARTIŞMA

Bu çalışmanın sonucunda normal gelişim gösteren ve öğrenme güçlüğü olan çocuklarda sözcük dağarcığı ve dili anlama düzeyi araştırılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanları ile cinsiyet değişkeni arasında erkeklerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bunun

yanı sıra TKT puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu konuda Taner ve Başar'ın (2005) yaptıkları çalışmada da erkek öğrencilerin dil gelişiminin kız öğrencilere göre daha iyi olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca normal gelişim gösteren çocukların Peabody Resim Kelime Testi ve TKT puanları ile doğum sırası değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık ortanca doğan çocuk lehinedir. Bunun yanı sıra öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody Resim Kelime Testi ve TKT puanları ile doğum sırası değişkeni arasında da anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık ise son doğan öğrenme güçlüğü çocuk lehinedir. Bunun nedeni son doğan çocuğun öğrenmesinde büyük kardeşlerinin olumlu model olmaları olabilir.

Normal gelişim gösteren çocuklar ile öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody Resim Kelime Testi ve TKT puanlarının karşılaştırılması sonucunda iki grup arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu fark normal gelişim gösteren çocuklar lehinedir. Normal gelişim gösteren çocukların Peabody Resim Kelime Testinden aldıkları puanlar ile anne-baba öğrenim durumu ve kardeş sayısı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody Resim Kelime Testinden aldıkları puanlar ile anne-baba öğrenim durumu ve kardeş sayısı değişkenleri arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bunun nedeni çocuklarda kardeş sayısına göre doğum sırasının daha manidar olması olabilir. Çünkü küçük çocuklar kendilerinden daha büyük olan kardeşlerini örnek alabilirler. Ebeveynlerin eğitim durumu ile ilgili kıyaslamalarda ise; Topaloğlu'nun (1999) yapmış olduğu çalışma sonucunda da ebeveynlerin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocuğuna karşı gösterdiği duyarlılığın da arttığı sonucuna varılmıştır. Bu duyarlılığın artması sonucunda ise çocukların dil gelişimi de olumlu yönde etkilendiği kaçınılmazdır. Bizim çalışmamıza katılan ebeveynlerin eğitim düzeyi ise maksimum lise mezunudur.

Tablo 9 ve tablo 10 incelendiğinde ise; öğrenme güçlüğü olan çocuklarla normal gelişim gösteren çocuklar arasındaki puan farkının az olduğu gözlenmektedir. Aslında öğrenme güçlüğü olan çocuklarda, dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapmada yetersizlik nedeniyle bireyin eğitim performansını ve sosyal uyumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum sonucu destekler niteliktedir. Ancak normal gelişim gösteren çocukların da dili anlama ve ifade etme beceri puanlarının benzerliğine bakılacak olursa, bunun nedeninin de çocukların alt sosyo kültürel ortamda yetişmiş olmalarının etkisi olduğu söylenebilir. Bu konuda Davaslıgil (1985) tarafından yapılan bir araştırmada; farklı sosyo-ekonomik ve kültürel çevreden gelen ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimine okulun etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrenim yılı başı ve sonunda alt ve üst sosyo-ekonomik ve kültürel düzeylerden gelen ilkökul birinci sınıf öğrencilerine uygulanan testler sonucunda; alt sosyo-ekonomik düzey ve çevreden gelen öğrencilerin yıl sonu puanları, üst sosyo-ekonomik düzey ve çevreden gelen öğrencilerin ilkökula başlama zamanındaki puanlarından düşük bulunmuştur. Tural (1977)'in yaptığı araştırmada ise; baba öğrenim düzeyleri arttıkça çocuklarının bildikleri kelime sayılarında arttığını belirtmiştir. Öğrenme güçlüğü olan çocukların Peabody Resim Kelime Testi puanları ile baba öğrenim durumlarını karşılaştırmıştır. Analiz sonuçları, baba öğrenim düzeyine göre Peabody Resim Kelime Testinden alınan puanların anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir. Ancak Anlar (1983), çocukta dil gelişimi ve dil gelişimi üzerinde ana baba eğitim düzeyinin etkisini incelediği araştırmasında; anne-babalarının eğitim düzeyi yüksek olan çocukların, anne-babalarının eğitim düzeyi daha düşük olan çocuklardan daha ileri olduklarını ve aradaki farkın 12-60 aylar arasında istatistiksel olarak anlamlı olduğunu belirtmiştir. Wilken (1999)'e göre ise sağlıklı bir çocuğun dil gelişiminde iç etken olarak, bedensel ve zihinsel faktörlerin sekteye uğramadan beraber gelişmesi önemlidir. Bunların yanı sıra dış etken olarak da, çocuğa gösterilen ilginin, destek görmesinin, hatta ebeveynlerinin sosyal statüsünün dahi önemi büyüktür. Çalışma bulgularında ebeveyn eğitim durumunun etkili olmayışının nedeni, çalışmaya katılan ebeveynlerin okur yazar olmaları ve en az ilk okul en fazla lise mezunu olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak doğuştan konuşma yeteneğine ve organlarına sahip olarak dünyaya gelen çocuk, içinde bulunduğu toplumun dilini taklit yoluyla öğrenir ve toplumla da bu dili kullanarak iletişim kurar. Çocuğun dil gelişimi, başlangıçta onunla ilk iletişim kuran ailesinin diliyle paralellik gösterecektir. Bu nedenle çocuğun sağlam bir dil yapısına sahip olabilmesi için onunla konuşurken, iyi model olmak, ileride dili düzgün kullanabilmesi için faydalı olacaktır. Çocuğun kişiliği, duygu dünyası bu ilk öğrendiği dilin malzemesiyle gelişip olgunlaşacaktır. Bu sebeple çocuklar için anadili öğretimi önemlidir. Bu çalışmada

normal gelişim gösteren çocuklar ile öğrenme güçlüğü olan çocukların sözcük dağarcığı ve dili anlama düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma ilişkisel tarama modeline göre yapılmış ve sonuçta çocuklarda dili öğrenmede desteğe gereksinimleri olduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle;

- Bu çalışmada küçük bir çalışma grubuyla çalışılmıştır. Daha sonra farklı ve daha büyük çalışma gruplarıyla durum tespiti yapılabilir.
- Bu çalışmada durum tespitine yönelik olarak betimsel bir model kullanılmıştır. Daha sonraki çalışmalarda araştırma bulguları doğrultusunda tespit edilen sorunlara yönelik deneysel çalışmalara yer verilebilir.
- Araştırma sonucunda ebeveynlerin düşük öğrenim düzeyinde olmaları çocukların dil gelişimlerinin olumsuz etkilendikleri sonucuna varılmıştır. Bu nedenle bu durumda olan ailelere sorunlara yönelik olarak erken müdahale ve aile eğitim programları düzenlenebilir.
- Gelecekte bu alanda çalışacak kişilerin dil eğitimine yönelik programlara yer vermelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Anlar, B. (1983). *İlk Altı Yaşta Dil Gelişimi Anne Baba Eğitimi ve Cinsin Etkisi*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Atılğan, H. (2005). Türkçeye Uyarlanmış Temel Kabiliyetler Testleri (7-11) in Yapı Geçerliği. *Türk PDR (Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi)*, 24, 57-72.
- Çağlar, D. (1968). Örgün Eğitimde Geri Zekâlı Çocukların Teşhisi Sorunları Konulu Bir Araştırma Üzerine. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. Cilt:1, 1, 445-67.
- Davaslıgil, Ü. (1985). *Farklı Sosyoekonomik ve Kültürel Çevrelerden Gelen Birinci Sınıf Çocuklarının Dil Gelişimine Okulun Etkisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Dunn, L. (1959). *The Peabody picture vocabulary test*. Circle Pines, MN: American Guidance Service.
- Dunn, L.M., & Dunn, L.M. (1997). *Peabody Picture Vocabulary Test, Third Edition*. Circle Pines, MN: American Guidance Service.
- Ege, P. (1994). Çocuklarda Dil Bozuklukları ve Okul Başarısı. *Özel Eğitim Dergisi*, Cilt: 1, 4, 3-9.
- Fenson, L., Dale, P.S., Reznick, J.S., Thai, D., Bates, E., Hartung, J.P., Pethick, S., Reilly, J.S. (1993). *The MacArthur Communicative Development Inventories*. San Diego: User's Guide and Technical Manual.
- Hallahan, D. P., Kauffman, J.M., Wills, J. (1989). *Introduction to Learning Disabilities*. Lloyd: Prentice-Hall Inc.
- Karasalan, Ö. (2004). Kaynaştırma ve Alt Özel Sınıfa Devam Eden Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Kelime Dağarcıkları Düzeyleri Bakımından Karşılaştırılmasının İncelenmesi, 13. *Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri- Özel Eğitimden Yansımalar*, Ankara: Kök Yayıncılık, 93-102.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Korkmazlar, Ü. (1993). *Özel Öğrenme Bozukluğu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Çapa Çocuk Psikiyatrisi Yayınları.
- Özsoy, Y., Özyürek, M., Eripek, S. (1998). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Özel Eğitime Giriş*, 10.Baskı, Ankara: Karatepe Yayınları.
- Semel, E.M., Wiig, E.H. (1975). Comprehension of Syntactic Structures and Critical Verbal Elements by Children with Learning Disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 8, 53-58.
- Singer Haris, N., Bellugi U., Bates E., Jones W., Rossen M. (1997). Contrasting Profiles of Language Development in Children with Williams and Down Syndrome. *Developmental Neuropsychology*, 13, 345-370.
- Taner, M., Başal, A, H. (2005). Farklı Sosyoekonomik Düzeylerde Okulöncesi Eğitimi Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Dil Gelişimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVIII (2), 395-420.
- Topaloğlu, D.D. (1999). *Çevreye Yönelik Tutumlar ve Çevre Eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Tural, A. (1997). *Ankara'da Anaokuluna Giden ve Gitmeyen Dört-Altı Yaş Çocuklarının Bildikleri Kelime Sayısına Yaş, Cinsiyet, Ailenin Eğitim Düzeyi ve Okula Devam Süresinin Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Turan, F. (2005). Down Sendromlu Çocukların Sözcük Dağarcıklarının Gelişiminin İncelenmesi. 14. *Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri- Özel Eğitimden Yansımalar*, 1.Baskı, Ankara: Kök Yayıncılık, 338-345.
- Wilken, E. (1999). *Frühförderung von Kindern mit Behinderung*. Stuttgart: Kohlhammer Verlag.
- Turan, F., Acarlar, F., Doğan, Ö. (2005). Zihinsel Engelli Çocukların Sözcük Dağarcığı Gelişiminin İncelenmesi. 14. *Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri- Özel Eğitimden Yansımalar*, 1.Baskı, Ankara: Kök Yayıncılık, 355-360.